

Grönbok om jordbruksprodukters kvalitet

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta utlåtande Europeiska kommissionens grönbok om jordbruksprodukters kvalitet: produktnormer, produktionskrav och kvalitetsordningar, KOM(2008) 641. I grönboken inbjuds organisationer, företag och medborgare att lämna synpunkter på vilka åtgärder som behövs från EU:s sida för att främja och skydda jordbruksprodukters kvalitet. Samrådet ses som ett första steg i utformandet av den politik som bör följas på området.

Enligt kommissionen är kvaliteten på både EU:s jordbruksråvaror och förädlade produkter en av EU-jordbrukarnas främsta tillgångar i en ökad global konkurrens. Mot bakgrund av detta presenteras i grönboken ett antal frågeställningar med avseende på produktionskrav, handelsnormer, kvalitetsordningar och certifieringsordningar. Kommissionen vill på grundval av detta starta ett samråd om det bästa sättet att garantera en lämplig politik och ett tillhörande regelverk för att skydda och främja jordbruksprodukternas kvalitet, utan att det skapar extra kostnader och merarbete.

Utskottet ställer sig positivt till att kommissionen uppmanar till debatt om hur jordbruksprodukternas kvalitet kan främjas och skyddas och vill i detta sammanhang betona vikten av att inte komplicera regelsystem i onödan och hålla fokus på vad konsumenterna efterfrågar.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Grönbokens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets granskning	7
Reservation	10
Grönbok om jordbruksprodukters kvalitet – motiveringen (s, v, mp)	10
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Grönbok om jordbruksprodukters kvalitet

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Reservation (s, v, mp) – motiveringen

Stockholm den 9 december 2008

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Anders Ygeman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Ygeman (s), Claes Västerteg (c), Ola Sundell (m), Jeppe Johnsson (m), Carina Ohlsson (s), Bengt-Anders Johansson (m), Bo Bernhardsson (s), Anita Brodén (fp), Ann-Kristine Johansson (s), Sofia Arkelsten (m), Rune Wikström (m), Wiwi-Anne Johansson (v), Erik A Eriksson (c), Tina Ehn (mp), Helén Pettersson i Umeå (s), Irene Oskarsson (kd) och Dan Nilsson (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Kammaren har den 22 oktober 2008 hänvisat Europeiska kommissionens grönbok om jordbruksprodukters kvalitet: produktnormer, produktionskrav och kvalitetsordningar, KOM(2008) 641, till miljö- och jordbruksutskottet.

I grönboken presenteras ett antal frågeställningar mot bakgrund av det existerande rättsläget avseende produktionskrav, handelsnormer, kvalitetsordningar och certifieringsordningar. Kommissionen vill på grundval av detta starta ett samråd om det bästa sättet att garantera en lämplig politik och ett tillhörande regelverk för att skydda och främja jordbruksprodukternas kvalitet, utan att det skapar extra kostnader och merarbete. Kommissionen har uppmanat berörda parter att senast den 31 december 2008 inkomma med synpunkter på de nämnda frågorna. De inkomna bidragen kommer att offentliggöras på Internet. Kommissionen kommer att basera sig på inläggen från samrådet vid utarbetande av de olika policyalternativ som ska ingå i det meddelande som enligt den nuvarande planeringen kommer att offentliggöras i maj 2009.

Utskottet har mottagit Regeringskansliets faktapromemoria 2008/09: FPM38 Grönbok om jordbruksprodukters kvalitet. Utskottet har även tagit del av de underlag som Livsmedelsverket och Jordbruksverket har inkommit med till Jordbruksdepartementet med anledning av den aktuella grönboken (dnr 56-15/08).

Grönbokens huvudsakliga innehåll

Bakgrund

Kommissionen framhåller inledningsvis att den ökande globaliseringen medför att trycket från produkter från nya produktionsländer med låga produktionskostnader blir allt större för EU:s jordbrukare och att just kvaliteten på både jordbruksråvaror och förädlade produkter då blir en av EU-jordbrukarnas främsta tillgångar. Kommissionen anser att EU har en kvalitetsfördel med tanke på den mycket höga nivå av säkerhet som garanteras genom hela livsmedelskedjan via EU-lagstiftningen och som jordbrukarna och mer allmänt även producenterna har investerat kraftigt i. Det finns dock fler aspekter som kan stärka kvaliteten rent generellt. Mot denna bakgrund vill kommissionen starta ett samråd om det bästa sättet att garantera en lämplig politik och ett tillhörande regelverk för att skydda och främja jordbruksprodukternas kvalitet, utan att det skapar extra kostnader och merarbete.

Enligt kommissionen handlar kvalitet om att leva upp till konsumenternas förväntningar. Konsumenterna vill att livsmedlen ska vara överkomliga och prisvärda. Men vid sidan av priset har konsumenter och handelsföretag många andra krav när det gäller värdet och kvaliteten på de varor de köper. Kommissionen framhåller att konsumenterna -- vid sidan av grundläggande krav i EU angående hygien och livsmedelssäkerhet (ett måste som inte är förhandlingsbart), hälsa och näringsriktiga livsmedel samt hänsyn till samhällets behov -- blir allt uppmärksamare på jordbrukets bidrag till en hållbar utveckling, klimatförändringarna, livsmedelstryggheten och livsmedelsutvecklingen, den biologiska mångfalden, djurskyddet och vattenbristen. Jordbruket spelar även en central roll för den fysiska utvecklingen i enskilda regioner och i områden som är värdefulla ur miljösynpunkt samt för landskapets utformning. Sist men inte minst nämner kommissionen att dagens konsumenter, i takt med att köpkraften i många delar av världen växer, kräver smak, tradition och äkthet när det gäller maten samt strängare djurskyddsnormer. Kommissionen anser att EU:s jordbrukare kan vända dessa krav till sin fördel genom att leverera vad konsumenterna vill ha och att producera produkter som tydligt utmärker sig på marknaden och på så sätt vinna fördelar i gengäld.

Många av de regelverk som finns på området har funnits relativt länge, men har omarbetats ett flertal gånger, en del helt nyligen såsom förordningen om ekologiskt jordbruk. Ett nytt förslag om märkning av livsmedel, som även omfattar områden som behandlas i grönboken, presenterades av kommissionen i början av detta år och är för närvarande under diskussion i Europaparlamentet och ministerrådet.

Områden och förslag för diskussion

I ett antal frågor uppmärksammar kommissionen olika aspekter på en lämplig politik för att skydda och främja jordbruksprodukters kvalitet. De aspekter som tas upp i grönboken är de egenskaper hos produkten som kommissionen tror jordbrukarna vill göra bättre kända och som konsumenten vill känna till, som t.ex. vilka jordbruksmetoder som används och på vilken plats jordbruket sker. Grönboken behandlar däremot inte kvalitetsfrågor som rör livsmedelssäkerhet i sak, eftersom dessa redan täcks av andra åtgärder från kommissionens sida som näringsvärdesdeklaration, djurskydd etc., men frågan om det skulle vara av nytta att tydliggöra efterlevnaden av regler angående hygien och säkerhet exempelvis lyfts fram av kommissionen.

I grönbokens första del behandlas frågan om det finns anledning att tydliggöra att EU:s jordbruksprodukter uppfyller de många produktionskrav som EU:s jordbrukare är bundna av, även sådana som speglar viktiga samhällsfrågor, såsom hänsyn till etik, miljö och sociala förhållanden. Vidare behandlas i första delen också syfte, kostnad och effekt av EU-stödda handelsnormer, dels de som betecknas som obligatoriska (produktidentitet,

produktionskrav och kvalitets- och storleksklassificering), dels de fakultativa (reserverade termer som upplyser köparen om att produkten svarar mot en definierad metod eller egenskap).

I grönbokens andra del behandlas de fyra särskilda kvalitetsordningarna som införts inom EU: geografiska beteckningar, ekologiskt jordbruk, traditionella specialiteter och produkter från EU:s yttersta randområden.

Grönbokens tredje del behandlar privata och nationella certifieringsordningar som under senare år ökat väsentligt och som omfattar allt från garanterad överensstämmelse med produktionsnormer till ytterligare krav angående miljöskydd, djurskydd, organoleptiska egenskaper, arbetarskydd, rättvis handel, klimatförändringsfrågor, etiska, religiösa eller kulturella frågor, jordbruksmetoder och ursprung.

Utskottets granskning

Faktapromemoria

I faktapromemorian redovisar regeringen sin preliminära ståndpunkt. Regeringen välkomnar kommissionens initiativ och framhåller att arbetet med kvalitetsproduktion måste bygga på vad konsumenterna vill ha och inte på vad producenterna helst vill sälja. Övergripande principer för gemenskapens kvalitetsarbete bör enligt regeringen vara: förenlighet med subsidiaritetsprincipen, det offentliga åtagandet bör inte sträcka sig för långt in på den privata domänen eller stå i vägen för privata initiativ, samstämmighet med övriga politikområden, budgetrestriktivitet, förenlighet med WTO:s regelverk och avsaknad av protektionistiska/handelsstörande inslag.

Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Eftersom det i grönboken inte presenteras några konkreta förslag till ny lagstiftning är det inte aktuellt med en bedömning utifrån subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att samråd inleds angående kvalitetsproduktion av jordbruksprodukter och hur man kan stimulera denna. Globaliseringen ska inte ses som ett hot mot EU:s jordbruk utan som en möjlighet för EU att sälja just kvalitetsprodukter på en större marknad. Inledningsvis vill utskottet betona att grundinställningen till kvalitetsproduktion måste bygga på kunskap om vad konsumenterna vill ha, eftersom detta också ger de bästa förutsättningarna för framgång. Det finns flera olika aspekter att ta hänsyn till vid en diskussion om behovet, värdet och effekterna av märkning av jordbruksprodukter, såsom behov av att signalera ett mervärde, underlag för konsumenterna att göra medvetna val, enkelhet, internationell handel och inflytande.

När det gäller EU:s produktionskrav anser utskottet att det borde vara självklart att lagstadgade krav uppfylls inom EU och att en symbol eller logotyp som skulle finnas på nära nog samtliga produkter som produceras inom EU därmed skulle ha ett begränsat värde för konsumenten. Däremot skulle den administrativa bördan öka och därmed kostnaderna för produkten. Ett införande av en märkning med ett sådant syfte torde inte heller vara helt problemfritt vad gäller internationella handelsaspekter och skulle kunna skapa problem även för de produkter som produceras i enlighet med EU:s produktionskrav, men utanför EU.

Vidare anser utskottet att ursprungsmärkning bör uppmuntras och understryker att när det gäller ursprungsmärkning av frukt och grönsaker så har den starkt stöd hos såväl producenter som handel, och det är också en information som efterfrågas av konsumenterna. Utskottet skulle därför gärna se att icke-obligatorisk ursprungsmärkning användes i större utsträckning än vad som är fallet i dag och att EU bistod i denna utveckling.

Vad gäller handelsnormer understryker utskottet att dessa bör förenklas så långt som möjligt. Utskottet förordar vidare att internationella normer används när sådana finns och ger ett nöjaktigt resultat, då detta sparar resurser och underlättar internationell handel, vid sidan av detta kan även självreglering och samreglering finnas beroende på sektor och behov. Beträffande definiering av reserverade termer är utskottet av den uppfattningen att en definiering bör ske restriktivt på EU-nivå, men att det bör bedömas från fall till fall. Utskottet vill också framhålla att det skulle bli mycket kostsamt att hantera definitioner av allmänna reserverade termer som beskriver jordbruksmetoder (fjällprodukt, energisnål etc.), inte minst med tanke på kontrollen av hur sådana termer faktiskt skulle användas.

Frågorna avseende geografiska beteckningar är i många avseenden alltför detaljerade för att utskottet ska ha en uppfattning, men rent generellt vill utskottet poängtera att konsumentsynpunkter bör vara vägledande vid beslut på området samt att hänsyn inte bara ska tas till den lokala produktionen utan även till påverkan på produktionsled som ligger utanför området i fråga vid registrering av en produkt, så att de begränsningar skyddet medför inte uppfattas som onödiga eller till och med oskäligen. Utskottet anser också att systemet för geografiska beteckningar bättre borde främja innovation och utveckling av kvalitetsprodukter. Utskottet vill också framhålla att förenklingar av regleringar alltid är välkomna och anser därför att de tre separata ordningarna avseende geografiska beteckningar bör förenklas och harmoniseras i så stor utsträckning som möjligt.

Vad gäller frågan om hur den inre marknaden för ekologiska produkter ska kunna fås att fungera bättre anser utskottet att gemensamma regler och en gemensam logotyp för dessa varor är av stor vikt. Samtidigt vill utskottet understryka behovet av enkla regler som inte kräver en alltför betungande administration.

Beträffande framväxten av framför allt privata certifieringsordningar anser utskottet att denna fråga bör följas upp, men konstaterar att intresset för en reglering av området på EU-nivå har begränsat stöd i dagsläget. Köpare har rätt att ställa de krav de vill och säljarna ser ofta kravspecifikationer som ett konkurrensmedel. De faktiska svårigheterna och de administrativa kostnaderna för producenter som uppstår vid anslutning till en certifieringsordning eller fler ska dock inte underskattas, i synnerhet för små och medelstora företag, och det är därför av betydelse att denna fråga följs upp och diskuteras, även ur ett utvecklingslands- och frihandelsperspektiv.

Utskottet ser fram emot att ta del av det meddelande som kommissionen har för avsikt att offentliggöra i maj 2009 avseende kvalitetspolitiken på jordbruksområdet och återkommer med ställningstaganden varefter arbetet fortskrider och konkreta förslag lämnas.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation.

Grönbok om jordbruksprodukters kvalitet – motiveringen (s, v, mp)

av Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Wiwi-Anne Johansson (v), Tina Ehn (mp), Helén Pettersson i Umeå (s) och Dan Nilsson (s).

Ställningstagande

Konsumenter, såväl i Sverige som inom hela EU, som letar efter kvalitetsprodukter vill ofta veta i vilket land en produkt är producerad. Ursprungslandet kan vara av vikt för konsumenten inte bara vad gäller hygien och säkerhet, utan också för att underlätta val som gynnar miljön och uppmuntar till bättre djurskydd. I grönboken tas frågan upp om obligatorisk ursprungsmärkning av primärprodukter, vilket skulle kräva en tydlig definition av sistnämnda begrepp.

I dag finns det mängder av livsmedelsvaror att välja mellan för konsumenten. Men en förutsättning för att konsumenten ska kunna göra aktiva val av livsmedel är att det finns tydlig information om produkterna. Det finns i dag inte tillräckligt tydliga regler på det här området, vilket i praktiken innebär att konsumenten ofta saknar den information som behövs för att kunna göra ett aktivt val.

Om man vill köpa produkter från ett visst land, bör det enkelt framgå i vilket land produkten är producerad och förädlad. Det bör tydligt framgå om produkten har sitt ursprung i ett visst land och är förädlad i ett annat. Vi förordar därför att obligatorisk ursprungsmärkning införs inom EU.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Europeiska kommissionens grönbok om jordbruksprodukters kvalitet: produktnormer, produktionskrav och kvalitetsordningar